

Чорнобильська катастрофа в контексті соціоекологічних проблем

Серед усіх трагедій, які пережило людство, чорнобильська катастрофа не має аналогів за масштабами рукотворного забруднення екологічної сфери, негативного впливу на здоров'я, психіку людей, їх соціальні, економічні і побутові умови життя. Драматизм чорнобильської катастрофи не піддається ніякому виміру. Ядерного удару зазнавали все нові території, небезпека радіоактивного ураження загрожувала масам людей, всьому живому. Трагедія і подвиг Чорнобиля сколихнули світ, викликали до життя хвилю милосердя, бажання мільйонів людей допомогти перебороти спільну біду. Така супільно значуща подія як Чорнобильська катастрофа хоч і була відображенна у тисячах документів потребує вивчення і досі. Стас очевидним, що виявлений масив документальних джерел з вивчення однієї з найбільшіших проблем новітньої історії — далекий від абсолютної повноти. Про нові документи, які зацікавлять істориків, екологів, архівознавців, розповідається у статті: **Барановська Н. Архівні джерела вивчення Чорнобильської катастрофи // Архіви України. - 2006. - № 1-6. - С. 170-183.**

За час, що минув після Чорнобильської катастрофи, з'явилося понад 110 версій її причин. Від кримінальних до фантастичних — про «екстрасенсорний вплив інопланетян на мозок чергової зміни». На рівні сучасних наукових знань картину Чорнобильської аварії коротко можна викласти так. Непрофесійні дії персоналу під час підготовки та проведення електротехнічних випробувань на 4-му блоці ЧАЕС, які проявилися в систематичному і грубому порушенні регламенту, привели реактор у некерований стан, тому катастрофа була неминуча. Однак чому не спрацювала система захисту? Як тодішні високопосадовці вмовляли і залякували керівництво станції вимкнути захист реактору і перевести систему у ручний режим керування, і хто саме віддав підступний наказ розповідається у статті **Горбачов Б. Остання таємниця чорнобильської катастрофи // Дзеркало тижня. - 2010. - № 16 (24-29 квітня) . - С. 1, 12.**

В над екстремальних умовах люди вступали в боротьбу з атомною енергією. Пожежні і енергетики своїми діями відвернули страшну загрозу від мільйонів людей. За значимістю ці дії невеликої за кількістю мужніх людей не мають собі рівних у людській історії. Ряд учасників ліквідації наслідків аварії одержали надто велику дозу опромінення, несумісну з життям. Людський організм не був спроможний витримати такого потужного радіаційного удару, який він прийняв на себе в перші хвилини і години боротьби. Про вшанування пам'яті пожежників і працівників ЧАЕС іде мова у статті: **Кот Н. Герої поряд... // Безпека життєдіяльності. - 2010. - № 1. - С. 24-26.**

Відтоді минуло вже майже 25 років.... За цей час у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС було зроблено багато справ, та експерти наголошують: «Упустили щось дуже важливе, можливо — найважливіше. Ніхто не займався відродженням життя». Йдеться про життя в широкому соціокультурному розумінні, мільйони людей донині отримують соціальні виплати, але почують себе зле. Фахівці вважають, що в людей, постраждалих від Чорнобилю, нині спостерігаються кілька соціальних синдромів, які не можна вилікувати ні соціальними виплатами, ні медичними засобами. Це синдром «втраченого здоров'я» — самооцінка здоров'я щороку погіршується; «невпевненості та розгубленості» — при недовірі до влади потерпілі перекладають свої проблеми на державу та «невіглаштво» — незнання правил життєдіяльності в умовах забруднення. Про подолання наслідків Чорнобильської катастрофи у людській свідомості та довкіллі йдеться у статті: **Талалай Х. І через чверть століття не зменшилася гострота чорнобильських проблем... // Соціальний захист. - 2011.- № 3.-С.13-16.**

Різні шляхи вирішення актуальних правових проблем подолання наслідків Чорнобильської катастрофи досліджує стаття: **Кутиркін А. Деякі актуальні правові проблеми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи // Юридична Україна. - 2010. - № 9. - С. 101-105.** Автор наочно доводить важливість ефективної співпраці між суб'єктами права у вирішенні проблем чорнобильської сфери.

Чорнобильську АЕС закрили 15 грудня 2000 року. Водночас саркофаг, зведений над четвертим енергоблоком, що вибухнув, поступово руйнується. Експерти стверджують що необхідно чітко визначити терміни створення нового об'єкта «Укриття» на Чорнобильській атомній електростанції і дотримуватися їх при проведенні будівництва, оскільки період безпечної експлуатації наявного

саркофага закінчиться через 7 років. Про потенційну небезпеку для довкілля йдеться у статті **Руденко М. Сучасний стан об'єкта "Укриття"**// Надзвичайна ситуація. - 2010. - № 4. - С. 28-30

Для всього людства Чорнобиль став горевісним символом, однак в історії цивілізації це не єдина масштабна антропогенна катастрофа. Приклад Японії дає мало підстав у цьому сумніватися. Мирний атом не такий вже і мирний. Техногенні катастрофи мають величезні наслідки забруднення як для довкілля, так і для екології душі, оскільки людина це частина біосфери. Руйнуючи природу - ми руйнуємо себе.

Шановні читачі! З цими та іншими періодичними виданнями, де розміщені матеріали чорнобильської тематики ви можете ознайомитися у відділі документів з питань економіки, виробництва та природничих наук ОУНБ ім. Д.І. Чижевського. Для тих, хто постійно слідкує за новинками літератури, радимо звернутися до **он-лайн каталогу бібліотеки (www.library.kr.ua)**.

Можна також скористатися новою послугою бібліотеки — електронною розсилкою документів.

Наша адреса: **вул. К. Маркса, 24**, тел. Для довідок **22-58-14**.

*Огляд підготувала Григор'єва Марина,
бібліотекар відділу документів з питань економіки,
виробництва та природничих наук
обласної універсальної наукової бібліотеки
ім. Д.І. Чижевського*